

SZERKESZTŐSÉG

és

KIADÓ HIVATAL

hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénzek*
küldendők:

Kolozsvár, Ref. Theologia,
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPEŚ CSALÁDI HETI UJSÁG.

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET „EGYHÁZI ÉRTEKEZLET“-E
TÁMOGATÁSÁVAL
SZERKESZTI:
NAGY KÁROLY
REF. THEOL. TANÁR.

Megjelenik minden vasárnap egy iven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona. Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

A biblia.

A protestáns vallás *a bibliával áll*, a biblia nélkül esik. A katolikus vallás *a biblia nélkül áll*, a bibliával esik. Még világosabban szólva, a protestáns vallás azon az erős fundamentumon épült fel és áll fenn, melyet a Jézus Krisztus vett: a katolikus vallás pedig ezt a fundamentumot rég elhagyta és másra épített. A protestáns vallás erős fundamentuma az evangélium, az Isten igéje, úgy, mint a bibliában van meg írva. A katolikus vallás ingadozó alapja pedig a pápák tudománya, a zsinatok határozatai, a szentek hagyományai.

Amaz kősziklán épült ház, mely ellen áll az eső, a szél, az árvíz rombolásának. Ez pedig, homokra épített, ingadozó hajlék, melyet egy erősebb szélroham feldönt és összeomlik. (I. ásd: Máth. VI. 24–29.)

E pár sorból is kitűnik a két vallás közötti különbség. Csudálatos, szinte érthetetlen ez a nagy különbség, mert *mindkettő keresztyén vallás*. Csakhogy a katolikus keresztyén vallás eredetét a keresztről; a református keresztyén vallás (és a többi prot. keresztyén vallások is) pedig magától a Krisztustól származtatja. Mert a Krisztus követőit kezdetben Krisztus féleknek, magyarul mondva, *keresztyénnek* nevezték. Innen van, hogy a protestánsok vallásos jelvényül nem egy élettelen tárgyat, a keresztet választották, hanem magát az *élő Krisztust*.

Hogy a két vallás közötti különbség kifejlődött, jobban mondva, hogy idők folytán, a kath. vallás mellett, a protestáns vallás létrejött: annak oka, a kath. vallásban keresendő. Ugyanis, az

első pünkössti, nevezetes esemény után, midőn Péter apostol beszédére három ezren *keresztelkedtek meg a Jézus Krisztusnak nevében a bűnöknek bocsánatjokra, és vették a szent léleknek ajándékát*: röktön megalakult az első keresztyén gyülekezet is De, ez a gyülekezet, vagy egyház nem volt se katolikus, se protestáns, hanem csupán egy és igazi neve volt: *keresztyén egyház*. Egy és igazi feje: *a Jézus Krisztus*. *Ez ama szegeletkő, mely egyszer vettetett, melyen kívül, más fundamentumot nem vethet senki.* (I. kor. III. 11.)

Minderre elvezérelte és megtanította az első keresztyéneket a *biblia*. Ebből tanulták meg, hogy *az Isten lélek és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben, igazságban imádják.* (Jan. IV. 24). Ebből tanulták meg, hogy az az Isten mi nekünk édes *Atyánk*, a ki irántunk az ő szent Fia, Jézus által megengesztelődött (Máth. III 17.) és *a benne való hit által mindeneket ingyen kegyelmére méltatott.* (Rom. III. 22–24.) Ebből tanulták meg, hogy a keresztyén embernek micsoda kötelességei vannak embertársaival szemben. Ebből hallották az új parancsolatot: «Fiacskám szeressétek egymást!»

És a kiket a szeretetnek lelke összekapcsolt, kik hitőknek közössége által egy egyházat alkottak: azok az életben is szigoruan ragaszkodtak a bibliához, mert abban nemcsak azt találták meg, a mi Istenhez vezérel, a mi lélek üdvösséget ad, hanem azt is, mi a munkában megerősít, a szomorúságban megvigasztal, a csapások közt reményt nyújt. Így lett a biblia egyfelől a keresztyén hit forrása, mástelől a keresztyén ember imádságos könyve!

Azonban a közönséges (katolikus) keresztyén egyház nem sokáig maradt meg az egységben és a Krisztus igaz tudományában. Császárok,

királyok a keresztyén vallást állam vallássá tették. A papok ez által nagy urak lettek, s uraságuknak megfelelő czimeket nyertek. Egyiket püspöknek, másikat érseknek, s a legtöbbet pápának nevezték el. Most már a főpapok között ütött ki a versengés, hogy melyik legyen az első, a konstantinápolyi vagy a római püspök-e? Phocas (olv. Fókás) császár, kinek a római püspök inkább kedvében járt, aztán úgy döntött, hogy legyen az első a római püspök és legyen az pápa, vagyis, minden keresztyén katolikus egyház feje. Így alakult meg a pápaság. De, mivel a konstantinápolyi püspök annak elsőségét nem ismerte el: ő is megtette magát elsőnek és alakított egy külön egyházi birodalmat. Most már két egyház volt, *keleti és nyugoti egyház.*

Ez még mind nem lett volna nagy baj, ha mind a kettő megmaradott volna a Krisztus mellett. Azonban, az ur-papok hajdan is, éppen, mint ma, nem sokat törődtek a Krisztussal és a bibliával; nem sokat gondoltak hiveik lelkével. Elég volt, ha nekik jól ment dolguk. A nembánomság miatt aztán, a keresztyén vallásba sok hamis, emberi tudomány csuszott be, mely az isteni tudományt, az evangéliumot egészen háttérbe szorította. Többek közt képeket, szobrokat imádtak, s a léleküdvösséget pénzért árulták. A bajt még az is tetézte, hogy a hamis emberi tudományt a papság, zsinati végzésekkel, az isten igéjével egyenrangra emelte.

Azonban, gondoskodott az Isten, hogy a fák az égig ne nőjjenek, és miként egykor, az időknek teljességében, az ő Fiát, Jézust elküldé az emberi nemzet váltságára: úgy szólítá elő most is a *reformátorokat*, hogy a vallást megtisztítsák, s az emberi nemzet előtt a bezárult édent újból

felnyitsák. A kapukat felnyitó kulcs: *a biblia volt.*

Tehát, a biblia által ismerte meg az emberiség ismét a tiszta keresztyén vallást. A biblia nyitotta meg a haladásnak, a felvilágosodásnak, a népek szabadságának ajtóit, mert a reformáció a bibliát ismét vissza adta a nép kezébe, lefordította minden nemzet nyelvére, hogy minden ember saját szemével győződjék meg: mit hidjen és mit cselekedjék.

A keresztyén vallás alapigazságait ma is csupán a bibliában találhatjuk meg. Tehát, a mely vallás a *keresztyén* nevezetre igényt akar tartani: annak ma sem szabad a *bibliát* nélkülözni és nem szabad kivenni a nép kezéből. Éppen azért, csak sajnálni tudjuk a szász-fenesi három ifjut, kiket a katholicizmus azzal vezetett be az «új keresztyénség»-be, hogy a bibliát eldobatta velök. Röviden arra is megfelelhetünk, hogy miért teszi ezt a katholicizmus? Azért, mert *fél a világságtól, mely a bibliából szétárad; retteg az igazság meggyőző erejétől, mely az evangéliumban van.* Hogy is ne? Hiszen, ha a nép olvasni kezdi a bibliát, röktön meggyőződik, hogy sem *Mária*, sem a szentek nem bírnak isteni erővel és hatalommal. Ezeket csak az emberek ruházták fel ama tulajdonságokkal. Átlátja, hogy a bünbocsánat, a kegyelem nem a papság kezében van, hanem Istennél. Megtanulja, hogy az uri szent vacsorát Jézus kenyérből és borból szerzette s ő, a helyett, csupán ostyát kap, míg a papság az ostya mellett bort is iszik. stb. stb.

Szóval, megismeri az igaz keresztyénséget, meghallja azt az örvendetes hirt (evangélium), hogy *mi mindnyájan Isten fiai vagyunk*: és akkor az emberi hatalom korlátai alól kiszabadul, s belép az Isten országába, melyet ma a biblia alap-

TÁRCZA.

Ki bennem hisz soha halált
nem lát.

Biztatólag int az ég reménye,
Megnyílt a sir, nem ijeszt már réme.
A koporsó fulánkja nem éget,
Szunyadt csak, nem halt meg az élet.

Szól az angyal, s halld mikép beszél ő
„Halottak közt nincsen itt az élő,
Megtörött a halál diadalma
Ne féljetez nincs többé hatalma.“

Bajban vigaszt ma is csak e hit hoz,
Jöjjetek hát, jöjjetek e sirhoz.
Innen eréd egy egész új élet,
Bizonysága több millió lélek.

Boruljunk ma mindnyájan elébe,
Hitünk szárnyán emelkedjünk égbe.
Es hirdessük bátran elé állva:
El a Jézus az egek királya.

El a Jézus, s ha van hitünk benne,
Ösztöszünk is vele dicsőségbe.
Kiss ő mondá: (oh halljátok szavát!)
„Ki bennem hisz soha halált nem lát.“

Páll Károly.

Apróságok Bethlen Kata
életéből.

II. A szent kereszt.

A XVIII. század elején, valóságos harc folyt Erdély két főúri családja között, egy házasság miatt. A róm. kath. *Haller* család ifju sarjadéka, *Haller László*, a szép, deli levente halálosan beleszeretett a *Bethlen* család református ágának

ján, a protestantismus tart fön. Terjesszük és olvassuk azért a bibliát, mert *a melyek régen megirattak, a mi tanulságunkra irattak meg, hogy a békeességes türés által és az irásoknak vigasztalások által reménységünk legyen*» (Rom. XV. 4.)

Siculus.

Feltámadott—Feltámadott!

*Lelkimmel visszanezek, s látlak
Kereszten fügni Tégedet, —
Megváltója e nagy világnak,
Mig drága véred leperreg!
Koronád tövisből; fejedre
Reáborúl . . . . . tested vonaglik;
Körötted zug a nép és egyre
Ocsmány szitoknak szava hallik.*

*A föld megmozdul. Zeng az égbolt,
A sok sziklasir meghasad.
Ah, gyászra vált, mi égi fény volt,
Itt van a végső pillanat!
Fejét a Messiás lehajtja,
Halványan, kinos gvötrelemmel,
Mig szól a pogány szíve, ajka:
— Bizony, igaz vala ez ember!*

*Meghalt! Lenn a kereszt tövében
Zokog a női fájdalom;
Megin a hit a szenvedésben:
— Föltámad-e, vajjon, vajjon? . . . .*

egyik szép, karcsu termetű liliom szálába, Bethlen Katába, a Bethlen Sámuel uram hajadon leányába.

A szerelmes ifju, mellesleg mondva, még mostoha testvére is volt, a hajadon leányzónak. Mert Bethlen Sámuelné urasszony, férje korai halála után, az özvegység terhes gondjait Báró Haller István urammal, Erdélyország akkori praesidensével osztá meg, a ki szintén korán temeté el hű feleségét. Nem csoda tehát, ha a szerelem égi szikrája lángra gyult az ifjak lelkében. Mert tény az, hogy a Bethlen Kata szíve se maradott hidegen a csinos mostoha testvér láttára. habár oka is volt, hogy szerelmét titkolja. Haller László pedig nyiltan bevallá, hogy a szép fehér liliom szálat bokrétába tüzi kalapja mellé, ha törik, ha szakad.

Miért fejlődött ki tehát amaz áldatlan harcz ezen házasság körül, mely egy egész életre megkeseríté az ifjak életét? *A vallás miatt.* A Hallerek azt akarták, hogy Bethlen Kata álljon át a katolikus vallásra. Erről pedig a Bethlenek, a nagy Bethlen Gábor ősei, hallani se akartak. A protestálók élén maga a szépséges menyasszony, Bethlen Kata állott. — Inkább haljak meg — mondá Bethlen Kata — vagy járjak egészen a

*S harmadnapon — dicső, nagy Isten,
Te akartad! Örök csodára, —
Hisszük, **tudjuk** itt szíveinkben,
Hogy lön dicső föltámadása!*

*Áldás Reád, hogy megmutattad
Hatalmadat e szent napon,
Hogy megtanítál: diadalmat
Gasság nem ül igazakon!
Magasztalnak az üldözöttek,
Kik boldogok, mert szívök tiszta,
Szemük gyöngyét, az örömkönnyet
A föld pora ma im, beissza . . .*

*Ó, küzdj csak ember, öntudattal,
S **igasság** legyen fegyvered!
E husvéti nap megvigasztal,
Habár a világ ellened!
Vidd küzdelmeidnek keresztjét
Te is — ha kell — a Galgotára,
Eljön majd igaz tettered, eszméd
Győzedelme, föltámadása!*

Farkas Sándor.

Szövetkezés az iskolában.

(A kolozsvári magyar- és közép-tizedi hitelszövetkezet, mint az Országos központi hitelszövetkezet tagja 1901. márczius hó 10-én tartott első rendes közgyűlésére összeállította dr. Gidófalvy István kolozsvári kir. közjegyző.)

Pár évvel ezelőtt, több mint százan Kolozsvárt házépítő szövetkezetet akartunk alapítani, hogy a szegénysorsu kis tisztviselők, iparosok,

sirig pártában, mintsem idegen vallásu férfihez menjek feleségül.

Az édes anyja azonban, minden eljegyzési ceremónia nélkül, egy este a völegény által küldött gyűrűt mégis ujjára huzatá.

— Ha gyermekemnek akarod, hogy tartsalak — mondá neki — ezt a gyűrűt vedd el; ha pedig nem, én soha tégedet gyermekemnek nem tartalak és mindenemből ki is tagadlak.

És a szófogadó gyermek édes anyja parancsának engedelmeskedett. A gyűrűt elvette. Ujja huzta. Oh, beh, nehezen ment fel!

A mint e kényszer eljegyzésnek hirt futott, a két család tagjai még egyszer minden követ megmozgattak, hogy az összekelést megátolják. Bethlen Ádám, a menyasszony részéről és a Hallerek a völegény részéről, egyenesen a pápista püspökhöz folyamodtak, hogy ezt a vegyes házasságot akadályozza meg. *Mártonfi* Márton, az akkori pápista püspök csakugyan egy szigoru rendeletet adott ki, melyben meghagyja minden szerzetbeli pápista papnak, hogy Haller Lászlót Bethlen Katával össze ne eskesse senki, ha csak a menyasszony pápista nem lesz.

Egy remény sugár csillant fel a Bethlen Kata lelkében, mint ezt a rendeletet meghallotta,

gyári munkásokat és más ehez hasonló állású szűkpénzü egyéneket házhelyhez, később házhoz és az életbiztosítás igénybevételével a hátramaradt családot kis vagyonhoz juttassuk.

E tervünket nem tudtuk keresztülvinni. Sok tényezőben, kiknek e kérdéshez szava volt, hiányzott az áltruizmus (mások bajával való törődés). Sokan félték, hogy a belvárosi emeletes paloták értéke csökkeni fog.

Az időközben Kolozsvártt megalakított hitelszövetkezetek azonban ezt részben megvalósították, mert a múlt esztendőben igen sok kis ember szerzett magának otthont.

Nemrégiben egyik kolozsvári hitelszövetkezet Kolozsvár sz. kir. városától olyan értelmű támogatást kért, hogy addig is, a míg megerősödik, támogassa a város az üzlethelyiség előnyös átengedésével. Mikor e kérést tárgyalták, én is jelen voltam. Nem sokat érveltek, egyszerűen kijelentették, hogy kérvényező hitelszövetkezet nem más mint egy nyereszkes vállalat és ezen s más indokból a kérelmet elutasították.

Ezekben sem volt áltruizmus.

Azt bele kell nevelni a gyermekbe, a kisdudodákban kell kezdeni, a középiskolákban folytatni, a felsőbb tanítéletben fejleszteni, fokozni és megedzeni. Erre vonatkozólag fogom türelmüket egy pár percze igénybe venni

A mit mondok nem új, sem nem eredeti, részem csak annyiban van, hogy összeállítottam úgy, hogy a ki akar, okulhat belőle.

I

A család egy, a szeretet által vezetett köztársaság, melynek keretén belül a gyermek látja,

hogy immár elmarad az egész házasság. Azonban, mit a bölcs Isten végezett, azt a halandó ember el nem bonthatja.

Ugyis volt. A véletlen kedvezett Haller Lászlónak. Mert a fehéregyházi kastélyba, a Hallerek ősi fészkebe, Székely-Udvarhelyről egy kolduló barát érkezett, a ki útban levén, mit sem tudott a püspök rendeletéről. A mint ezt ügyesen kitudakolta a baráttól, röktön értésére adá, hogy micsoda kötelesség várakozik rá. Azzal kocsiba ültek, s mint a sebes szél Rétenbe hajtatnak, hol Bethlenék laktak és ott, nagy hirtelenséggel, a barát összeeskette őket.

Az esküvő végével a barátnak is átnyújtották a püspök pecsétes levelét, mely a fenti rendeletet tartalmazta, de már késő volt

A házasság megtörtént. Bethlen Katának most már, a jó Isten kegyelmén kívül, csak egy vigasz-forrása maradt fenn, ama kontraktus, melyet előzőleg férje adott volt, hogy vallásában nem háborgatja és ha gyermekeik lesznek: a fiu gyermekek a pápista — a leány gyermekek a református vallásban neveltessenek fel.

Hogy ez ígéret mennyiben tartatott meg: egy részben, — annak igazolására szolgál az alábbi történet is.

* * *

hogy csak úgy boldogulnak, ha az erősebbek a gyöngébbeket, gyermekeket szeretgetik, támogatják és ápolják. Hány öt hat esztendő leánykát ösmerünk, a ki kis öcscsét és hugát sokkal jobban gondozza és ápolja, mint akármelyik felnőtt?!

Ezt a kis gyermeket a törvény parancsánál fogva a kisdudodába, iskolába kell küldeni. Vétkezik minden tanító és tanár, a ki a család által e gyermekekbe oltott áltruizmust — a mi nem más, minthogy a mások sorsával is törődjék — kihalni engedi.

Nem akarom én ezzel sem a tanítót, sem a gyermeket terhelni Könnyen megy az egész. Ha a kisdudodában a gyermek-kertész a gyermeket olyan munkára szoktatja, hogy közösen, együtt alkossanak egy előttük nagyobb és szebb dolgot, meg van mentve az áltruizmus.

Ha a gyermek-kertész a gyermekekkel különböző színű papir csillagokat állítat össze, nevüket mindenikre ráírja és azután megmagyarázza, hogy egy ilyen kis csillag magában még szinte semmi, de ha összetüzi és kis kosarat, vagy papírszönyeget készít belőle, s a gyermekek látják, hogy a magukban véve kevésbé szép és értékes kis csillagokból mily szép dolog áll elő: meg van a legkisebb erők által megalakítva az első kosár, vagy papírszöveg-szövetkezet.

Ez nem értékes magában, de az eredmény, az egymásra támaszkodás nem marad el nyomtalanul.

A második évben a kisdudok más, értékesebb, piaczképes dolgokat is állítanak elő. Uvodaköteles minden gyermek és mégsem tudjuk mindnyájukat oda vinni. A kisdudok munkájával sok gyermeket lehetne ellátni.

Ha a gyermek-kertész ügyes, úgy e rendel-

A házas élet boldogsága, nyugalma igen sokszor attól függ, hogy az ifjak magukra vannak-e, vagy pedig közelükben vannak a rokonok, jó barátok, kik állandóan tanácsal látják el a tapasztalatlan ifjakat. A tanács pedig rendszerint hol az egyiknek, hol a másiknak szól. Így tehát hol az egyik ellen, hol a másik ellen irányul. Ha követik: vége a házi békének.

Bethlen Katának még összeszoknak, megbárátkoznak, ha nehezen is, de a titkos tanácsosok ezt meggátolták. Haller Lászlónak *Kornis* Istvánné volt a titkos tanácsosa, ki azt tanácsolta, hogy legyen kedvetlen, bánják rosszul a feleségével, mert így könnyebben áll a pápista vallásra. Haller László megpróbálta, de nem ért célra. Kísérlete a felesége gyöngédségén, szeretetén megtört. Fel is fogadta ekkor, hogy többet nem háborgatja hitében.

Ezt a fogadalmat meg is tartotta, de már azt nem gátolta meg, hogy mások ne ostromolják. A mit maga elhagyott: megtették azt helyette a jezsuiták.

Egy alkalommal Szebenben egy kitanult, ügyes jezsuita látogatta meg Bethlen Katát, hogy átadja a főnök ajándékát: egy kis spanyol *rez keresztet*, melyet a pápa hétszer szentelt meg

kezésre álló még munkabíró, fiatal erővel gyufaszálkából, kemény és színes papirból igen sok értékes karácsonyfadiszt készíthet. Ezt szívesebben venné meg a jobbmodu szülő gyermeke, mint bármi mást.

Igy alakulna meg minden kisdédóvodában az »első magyar karácsonyfa-disz termelő szövetség.«

Fele tréfa, fele játék, de akármint vegyük, mégis csak nagy dolog az, ha e két év emléke a szövetségi igyekezéssel telítve marad meg a gyermek lelkében.

II.

Az elemi iskolában a tanító már ilyen gyermekeknek a dolgok velejét ösmertetheti meg. Megtanulhatja például, hogy a társadalom nem egyéb, mint a tett szolgálatok kölcsönös kicserélése. Alkalmassal olvasmányokkal, alkalmas példákkel kell a fogékony lelkeket megtermékenyíteni.

Ilyenszerű példát egy párt halljunk mostan:

Kovács Lajos, a levélhordó, kellemetlen helyzetben volt hétfőn. Kilyukadt a czipője. Elment tehát Nagy Péterhez, a czipészhez és így szólt hozzá:

Kramaz bur tábornok neje, ki különcsapatot vezérel.

míg a szövetség útján a látszólag megoldhatlan feladatok minden nehézségei elháríthatók.

Még egy ilyen iskolai példa:

A tanító megígérte, hogy csütörtökön jutalomból sétálni viszi az egész osztályt, mert meg volt vele elégedve. Csütörtökön reggel azonban Lajos apja kijelentette, hogy Lajosnak fát kell

— Csináld meg a czipőmet, mert különben holnap nem állhatok szolgálatba.

Péter ezt válaszolta:

— Szívesen megcsinálnám a czipődet, de fát kell hoznom az erdőből. Ha esőnk lesz az éjjel, hosszú ideig nem lesz fűteni valóm. Okvettetlenül haza kell hoznom a fát az erdőből.

Ebben a kellemetlen helyzetben Lajosnak jó gondolata támadt, így szólt Péterhez:

— Ide hallgass: csináld meg a czipőmet, én meg haza hozom a fát az erdőből.

Ugy történt, a hogy megbeszélték és mind a ketten nagyon megváltak elégedve.

Ime első kezdete a tett kölcsönös szolgálatoknak, a melyek által az ember az ember társának életét türelhetővé, elviselhetővé teszi. Tömerdek ilyen példa mind annak a megértésére, felismerésére vezet a tanulót, hogy az egyedül álló ember jóformán tehetetlen,

Természetes, hogy a jezsuita nagy órációt tartott és magyarázta a szent kereszt bűvös erejét, isteni tulajdonságait.

Bethlen Kata hamar tisztában volt az ajándék céljával, s egész udvariasan azt felelé:

— Köszönöm a főnök jó akaratát, ha valami szép, drága köves keresztet küldött volna a kegyelme, jó szívvel elvinném, de ennek a kis réznek nem láthatom által mi hasznát vehetném, azért el sem veszem.

A jezsuita erre ismét a kereszt csodás erejéről kezdte beszélni, s többek közt azt mondá, hogy mikor égi háboru van, jég eső készül: ha eleibe kiteszik a szent keresztet, a jég eső, minden kár nélkül, másfelé tér.

— Ha ily nagy haszna van, akkor elfogodom, s nagyon köszönöm a főnök jó akaratát.

Mikor a keresztet venné át, akkor lép be az ajtón férje, s bámulva kérdi, hogy az a kereszt mire való? Mondják neki, hogy kiadta és mitől jó.

— Az Istenért, Atyám Uram — mondja Haller László — miért adta a feleségem kezébe, mert ő ezzel csufságot fog üzni.

— Csufságot nem üzök, feleli Bethlen Kata, de ha a szükség kívánja, megpróbálom micsoda hasznai legyenek, sazzal elrejtette a szentelt keresztet.

A szükség csakhamar elérkezett, a mint visszatértek Fehéregyházára.

Egy nap az ég hirtelen elborult. Sűrű, nehéz felhők tornyosultak északnyugatról. Mind közelebb jöttek. Hajtotta a szél, mely egyre jobban sűrült végig a Küköllő völgyén. A villámok ijesztően szórták le haragos nyilait a földre. Menekült, a ki csak tudott, nehogy a zivatar utolérje.

Mikor a fehéregyházi kastély ablakát megzörgette az első szélroham, Bethlen Katának jó gondolata támadt: Kitétte a szent keresztet — a mint a jezsuita mondotta volt — a vihar irányában, északnyugatfelé. Hátha, csakugyan megtéríti a jégesőt!

Csalódott! Tudta, hogy csalódnia fog, mert református hitében megtanulta, hogy a mit a jó Isten reánk mér, annak meg kell történnie és azt sem szentelt kereszt, sem emberi bölcsesség el nem fordíthatja. De meg akarta ezt bizonyítani az Urának is. — Iszonyu jég eső lett. Elverte az egész határt . . .

Mikor a vihar lecsendesedett, szólítá az urát és monda neki:

— Ime, a szent kereszt. Kitétem volt jó előre, de semmi látatja nem lett . . .

Haller Lászlónak sem kellett több. Felvette

hordania, nem mehet sétálni. Erre az egész osztály elment Tóth Lajosékhöz, segítettek neki, a fát hamarosan behordták s Lajos azután mehetett sétálni a többiekkel. Valamennyien örültek, Lajos is örült s a tanító azt mondta, hogy ez az ösztartás.

Az iskolai életből az alkalmi szövetkezésnek igen sok példáját sorolhatnám még fel, azonban még csak egy párt említek a nevezetesebbek közül, ezek tartósabb hatással voltak a fiatal lelkerekre.

Egyik erdélyi kollegiumban rendes gyakorlat az, hogy ha valamelyiket nagyobb anyagi kár ér, kibocsát egy ivet, ráírja, hogy »Segíts!« és bizony az összes növendékek megsegítik az ilyen kérő szóval hozzájuk fordulókat.

Ugyanott láttam, hogy egyik diák, a melyik a főtanodától legmesszebb lakik, megfogad egy bizonyos fuvarost két rossz, lassu járatu lóval, de jó kedélyü embert és azután szervezi a »Szállító szövetkezet«-et. Sokszor 16–20 diák podgyásza is reá kerül e szekérre, ők meg gyalog, dalolva mennek a szekér után. Olcsón fuvarozzák haza mindegyiküket, a többlet egy részéből utravalót szereznek be, ebből részeltetik a fuvarost is, a ki az uton velük jól mulat és épen ezért sokkal jutányosabban vállalkozik az ilyen terhebb fuvarozásra, mintha egy önző diák csak a maga részére foglalná le.

Elég ennyi a fiukról.

Beszéljünk most már a lányokról.

Egy budapesti külvárosi iskolában az egyik növendék megbetegedett, s az orvos egy liter kina-bort rendelt neki. Még ha az iskolában készült volna is a bor, legalább két koronába került volna. Ekkora összeget pedig senki sem tudott

áldozni. Ekkor a tanítónő azt tanácsolja a növendékeknek, adják össze mindazt, a mi kinek-kinek kicsi tehetségéből telik. S így apránként összerakosgatva csakhamar egybegyült a liter kina-bor ára.

A legkorosabb leánykák ekkor az orvosságot elküldik beteg társuk lakására, s valamennyi emlékezni fog arra, hogy vállvetve sikerült, a mi külön-külön lehetetlennek látszott.

Ime a szövetkezés példái, a mikor bizonyos alkalmi célok elérésére törekednek. Innen csak egy lépés választ el a szövetkezés állandósításától, a mi számos iskolában meg is történik. Sok helyütt közösen szerzik be a tolltartókat, czeruzákat, zsebkéseket, s ez által gondoskodnak arról, hogy senki se legyen akadályozva a munkában. És a szó teljes értelmében együttműködés a neve annak a szövetkezésnek, melyet az egyik falusi iskolában alakítottak a ruhák javítására. Országos vásár alkalmával a növendékek pénzt adtak össze, hogy szövetdarabokat, fonalat, gombokat vásárolhassanak olcsó áron. Mindezt nagy dobozba helyezték, ez a raktár s valahányszor kifeslik valamelyik lányka ruhája, rögtön kijavítják az iskolában. A nagyobb leánykák foltozzák a kicsinyek ruháját úgy, hogy a esaládok ettől a gondtól teljesen mentve vannak. Az egyik lányka így irt erről a szövetkezésről:

»A fonál, nagyban vásárolva, három krajczár helyett csak kettőbe kerül. Majd ha nagy leszek, oda törekszem, hogy összeálljunk néhányan jó gazdaszonyok, a milyen magam vagyok, hogy czukrot, a kávé, a fűszereket, szóval mindent, a mi szükséges, közösen beszerezzük. Így kevesebbe kerül.«

Ezt másképen úgy is lehetne nevezni, hogy

a pápa által hétszer megszentelt, bűvös szent keresztet a földről, s most már ő rejtette el, ne hogy a felesége még egy próbát tegyen vele.

— Látja, édes férjem, uram — mondá neki gyöngéden Bethlen Kata — valamint az igazságot sokáig eltakarni nem lehet: úgy a hazugságot sem.

* * *

Csudálatos dolog! Kétszáz esztendő merült azóta az enyészet tengerébe, s mégis a viszonyok, majdnem ugyanazok, mint akkor voltak. Magyarországon alig köttetik vegyes házasság, mely körül a kétszáz év előtti harcz meg ne indulna. A katolicizmus ostromol; a protestantizmus védekezik. A kérdés az: melyik fél tud több lelket megnyerni? . . .

Boldog jegyesek! Így vezet be a vallás az életbe Áldás helyett így nyújt átkot; a családi élet szentélyébe így dobja be a vallási gyűlölség mérges szikráját.

Oh, hány ifju pár boldogságát égette már össze ez a mérges szikra, csak az Isten a megmondhatója!

— Miért?

— Hogy a szent kereszt ott függjön minden házban, minden tornyon, minden épületben és minden ember nyakán. És a Krisztus? Az evangélium? A lélek? Oh, az mellékes. A fő dolog az, hogy a külsőség meg legyen; belől aztán, lélekben lehettek akár mohamedánok is.

Kelj fel sirodból, árva Bethlen Kata, s mutasd meg hitfeleidnek, hogy miként kell az evangéliumi református hitvallásért küzdeni, szenvedni, áldozni. Mutasd meg és mond el, hogy nem a szent kereszt — mellyel ma nagyobb csufszágot üznek, mint te tevéd — az, a mi megtart, hanem a *Krisztus*, kitől származott a keresztyénség jelvénye: a kereszt. Ez ama szegelet kő. Ezenkívül más fundamentumot nem vethet senki!

Székely Ferencz.

a férj fizetésének vásárló képességét fokozzuk. A mivel bizonyára többet tett az asszony, mint ha azon iparkodik, hogy maga is fizetést kapjon.

Formára ez semmi, de a dolog lényegére nézve igen sok, ugyszólván minden. Az ilyen tanítások hatása sokszor szembeszökően nyilatkozik meg a gyakorlati életben. Párisban például, a hol a sok mindenféle tilalom a tanító kezét megbénítja, ilyen sorokat találunk egy 13 éves tanuló írásbeli feladványában: »Nem engedelmeskedtem a tanító urnak. A tanító ur betiltja a labdázást, mert a labdával könnyen betörhetjük az ablakot. Nem fogom többé tenni . . . .« Ez történik Párisban. Már most nézzünk át pl. Orleansba, a hol egykoruak a tanulók, labdázni is akarnak s az iskola üvegtábláit hasonló veszedelem fenyegeti. Orleansban legott megalakult »az üvegtáblák betörése ellen való szövetkezet« s a tanulók annyit játszottak, a mennyit kártak. A míg tehát a párisi tanuló tehetetlenségében csüggedten megáll a fenyegető üvegtáblával szemben, az orleansi ügyet se vet rá, a szive kedvét tölti; az üvegtáblákról előre gondoskodtak. Ha betörnek néhányat: lesz munkája az üvegesnek, ennyi az egész. Így növekszik a fogyasztás, fejlődik az egyéni kezdeményezés szelleme, pusztán az ilyen szervezet által, mely arról gondoskodik, hogy a támadt hiányok pótoltságanak.

III.

Az így előkészített növendékek már az altruizmus- (mások bajával való törődés) sal kerülnek a tanárok, tanítók kezelése és nevelése alá, a hol a főiskolákban különböző egyesületeket alkotnak. Én ezen egyesületeket a mai szellemben nem tartom helyeseknek. Akárhánynak nagy tőkéje van és még sem tud eredményt elérni. Azt sem tartom helyesnek, hogy ezen egyesületek nagy része minden viszonzatszolgáltatás kikötése nélkül, mintegy kegyelem kenyeret ad. Igen sok, arra ráutalt, önérzetes fiatal ember e segítséget épen e minőségeért nem veszi igénybe.

E segítő egyesületek átalakítandók lennének iskolai filléres szövetkezetekké. Ugy képelem, hogy megfelelő alapszabály mellett minden tanuló, gazdag és szegény egyaránt, hetenként legalább egy fillért tartozna befizetni, a míg egy minimális üzletrészt, mondjuk öt év alatt 250 fillért befizetne.

Ha folytatni akarná és úgy esne, hogy öt éves ciklus tanulmányai végeztével befejezést nem nyerne, úgy legyen joga ezt hasonló föltételek mellett még akkor is, mikor már az intézetnek nem növendéke — folytatni. A szövetkezet igazgató-tanácsát képezné mindig a legmagasabb osztály növendékei. Igazgatóságát és felügyelő-bizottságát még a tanintézetben levő növendékek közül szabadon választanák. Könyvivőit, pénztárnokát és más hivatalnokait ugyan csak az iskolai növendékek közül választaná.

Azzal, hogy az iskolából már kikerült egyén még mindig tagja lehet e szövetkezetnek, mint üzletrészes, elérnék azt, hogy az iskolából kike-

rültek egy kedves intézmény útján kapcsolatban és összeköttetésben állanának azzal az intézettel, mely nekik az előmenetelre a nevelést, oktatást megadta.

Tudom és hiszem, hogy igen kevesen fogának kilépni. Hisz a felelősség nem lenne magasabb, mint a jegyzett üzletrész, vagy részek erejéig.

A segítés se lenne kegyadomány. Becsület-szóra adott olyan értelmű kölcsönt gondolok, melyben a javadalmazott által kiállított kötvényben kötelezné magát arra, hogy a kölcsön vett tőkét és annak évi 1% kamatját akkor, a mikor vagyoni viszonyai megengedik, meg fogja fizetni. Lesz mindenütt egy pár olyan is, a ki nem fogja tudni visszatéríteni a kapott segélykölcsönt, de ma jó része nem is gondol vele.

A segítő szövetkezet adósainak többsége azonban megfogja téríteni, mihelyt csak lehet és pedig megtoldva, mert rajta is segítettek, segítsen ő is másokon.

A nem magasabb, mint 1% kamatjövedelemből az önképzőkörök, dalkörök, zeneegyletek és minden más egyletek az intézet kebelén belül segélyezendők volnának.

Az első években erre kevés jutna, mert a tagoknak könyvvásárlásra, internátusi és egyéb szükségletekre az üzletrészek is alig lennének elegendők, de már egy évtized múlva igen nagy segélyt nyújthatna egy ilyen szövetkezet.

A magyar ember kötelességtudó, pontos fizető, erről csak a nem jól alkalmazott segítés munkájával szoktattatott le. Ha már most, mint gyermek a kapott segélyért viszonzatszolgáltatással tartozik, meg fog erősödni benne a kötelesség-érzet és a hazának pontos, kötelességtudó polgárává lesz.

Örök hálával fog emlékezni arra az intézetre mely benne ezt kifejlesztette. Majd ha tanulmányai után munkája gyümölcsét élvezi, nem fog megfélemleni arról a filléres önszegélyző szövetkezetéről sem, melynek vezetésében, mint gyermek tevékeny részt vesz, örömmel fog visszaemlékezni azokra a küzdelmes gyűlésekre, melyeken szabad választási jogát éveken át gyakorolta, annak áldásaiban részesült.

IV.

Látom sokak arczáról a kérdést, hogy miért kellett ezt nekünk végighallgatni és végigolvasni?

Azért, mert hazánkban már több százezer ember lobogtatja a szövetkezeti zászlót, de még igen kevés a vezető, a tanító, hogy mely utonmódon lehessen a legegyszerűbb szövetkezetről, a hitelszövetkezetekről áttérni a magasabb, komplikáltabb, de áldásosabb többi szövetkezetre: a termelő-, a fogyasztó-, raktár-, közmagtár és más szakszövetkezetekre.

Igen sok ember fog kelleni, a ki ebben az irányban majd vezessen.

Az iskolában kell ezt megtanulni, játszva, könnyen szeretetteljes vezetés mellett, mert ha ott ezt elmulasztják, a gyermekeket önzőknek

nevelik, ok nélkül kiáltják: «Szabadság, testvériség egyenlőség!» Önző emberek ajakán ez kiáltó szó lesz a pusztában, csakis önzetlen emberek tehetik termékenynyé embertársaikat, hogy e szavak ne csak jelszavakat, de igazságot is hirdessenek!

Egyházi élet.

A hol nem kell a biblia. Ne ütődj meg ezen, jámbor olvasóm, mert ilyen hely nagyon sok van a világon. De, hogy keresztyén embernek ne kelljen a biblia: azon már inkább megütődhetel. *Szász-Fenesen* közelebből három ifju legény állott át a ref. vallásról a pópista vallásra. És ez a három ifju legény visszaadta a ref. lelkésznek azt a három kis bibliát, melyet a lelkésztől ajándékba kaptak volt. Pedig a biblia az élet lámpása, a ki e nélkül indul el, az kün reked az Isten országából, mint a bolond szüzek, kik szintén elfelejtették volt lámpást vinni.

A megnősült jessuita. *Renard* jezsuita atya, a genti egyetemen a geológia tanára, kilépett a rendből s megnősült. Elhatározásáról senkinek sem szólt, csak a mechelni érseket tudatta a minap, hogy márczius 21 óta nem tagja a katolikus egyháznak. Az immár 58 éves tudós a belga főváros közelében telepedett le fiatal feleségével. Vajjon, a pápa ő szentsége mit szól ehhez?

A jessuiták ellen. Lissabon városában is rossz napok járnak a jezsuitákra. Ugyanis a minisztertanács elhatározta, hogy a jezsuiták és a ferenczrendi hittérítők templomait bezáratja.

Elárveresett templom. Ruha Egres, torda-aranyosmegyei oláh község templomát a kincstár, illeték egyenérték adó tartozás miatt, elárvereztette. A templomot egy odavaló, jó modu oláh paraszt vette meg 600 koronán. Bizonyára vissza ajándékozva egyházának. De szomorú dolog, hogy vannak emberek, kik egy pár forintért eladni engedik templomukat!

Vegyes hírek.

Hasafiatlan oláh pap. A Torda-aranyosmegyei Szilvás község oláh papja, a ki *Márk* Emil névre hallgat, márczius hó 15-én Torda-Szent-Lászlóra ment, hogy a lovait megvasaltassa. E jó magyar község hazafias lakossága egy szép ünnepélyt rendezett a nagy nap emlékére. A pópa ur ezt megtudva, gúnyos kacajjal így kiáltott fel: «Beh jó, hogy ide jöttem, legalább a lovaim meglátják, hogy ünnepelik meg a magyarok márczius 15-ét.» A ki így megsérti egy nemzet hazafias ünnepét, az jobban megérdemlené, hogy vasra kerüljön, mint a lova!

1,200.000 karaj ingyen kenyér. Ennyit osztott szét múlt év deczember 18-ika óta Budapesten a kenyérszító bizottság. A nagylelkű em-

berbarátok, a kik ezt a nagyszerű művet megkezdték, most sem hagyják abba a dolgot s a kenyérszítás nyáron épp úgy folyik majd, mint télen. Azaz, hogy nem egészen olyan mértékben. De nevezetes és örvendetes körülmény, hogy mióta az idő enyhébbre fordult, a kenyérkérők száma jelentősen megcsökkent. A télen voltak napok, hogy 15 ezer karaj kenyéret osztottak el, sőt ennél is többet, most átlag 6000 karaj kerül szétosztásra. Fölötte örvendetes ez a körülmény, mert annak tanúsága, hogy a szegény emberek munkára lelnek már. Mi azt szeretnők, ha télen nyáron mindenki a magáéból szelhetne, s csak a nyomorékoknak osztanának ingyen kenyéret.

Vad állat. Egyébnek nem nevezhetjük Szendy Kálmán szentmártoni lakost, a ki siketnéma fiát egy szük, piszkos helyiségbe, öt hónapra keresztul befalazva tartotta és kenyéren, vízen kívül egyebet nem adott neki. Az ágya valami rothadt szalmából állott, s félév óta tiszta ruhát nem kapott. A dolgot a rendőrség fedezte fel, s most a kegyetlen apa ellen foly a vizsgálat.

Hasatérés. Amerikából közelebből 130 máramarosmegyei ember tért haza betegen, rongyosan s egy fillér nélkül. Mind így jár, ki azt hiszi, hogy ott kolbászból fonják a kertet.

A becsületes megtaláló, meg a hamis rendőrbiztos. Kolozsvárt egy szegény munkás asszony egy szép, ezüst fedelű tajték pipát talált, s röktön a kapitányságra vitte. A városháza előtt egy jóképű urtól megkérdezte, hogy hát kinek is kell adni ezt a talált jószágot? A jó képű ur kapott az alkalmon, s azt mondja a becsületes asszonynak: adja csak ide nekem, mert én kezelem a talált pipaféléket. Este pedig forduljon erre, s a pipa gazdája jó jutalmat ad magának. A szegény asszony el is ment, de már akkor se a jó képű ur, se a pipa nem volt sehol. A hamis rendőrbiztos megugrott, s ha dohányra valót is csalhatott, kerek füstöket eregetett a tajték pipából, hanem becsapta zálogházba. Hejh, beh sok neme is van a tolvajságnak, nemcsoda, ha szegény ember nem hisz már a becsületes embereknek sem.

As Erdélyi Gazdasági Egyesület, mely a maga szakjában igen fontos hivatást tölt be, kérvényt intézett a képviselő-házhoz, hogy a tényleges és tartalékos katonákat, vidékenkint, vagy hadtestparancsnokságonkint, a nyári szorgos munka, s főleg az aratás idejére engedjék haza. Azon katonákat pedig, kik a földmives iskolákat végezték, csak két esztendőre sorozzák be. Nagyon helyes mozgalom, de majd meglátjuk, hogy a képviselő urak így gondolkoznak-e?

Budapest sörfogyasztása. A fővárosba 1900. jan. 1-től decz. 31-ig beszállítottak: 361.622 hektoliter sört; és kivittek 49 ezer hektolitert. A mi ben maradt, azt természetesen el is fogyasztották. A főváros ezért 1.186.422 kor. fogyasztási adót kapott. S ha e nagy fogyasztás az egészségért történnék! De mennyi része van benne a részegségnek! Pedig a részegség nyomán mennyi bűn fakad. A szeszfogyasztás szomorú kimutatást nyújt hazánk népe lelki életéről is.